

ABD'NİN ALMANYA POLİTİKASI

Nail ALKAN*

In this article the author discusses the foreign policy of the United States of America towards Germany. It seems so as if the American-German relations, especially after the reunification of Germany are in a difficult situation, but we will see that nevertheless the politicians and the academics on both sides consider the American-German relations as special relations. It is a fact that there are some problems between Washington and Berlin but both sides always try to find some solutions.

Giriş:

Ikinici Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle beraber ABD ve Batı Almanya arasında bugünlere dek Leo Wieland tarafından 1990'da "Special Relationship" olarak nitelendirilen ilişkiler başlamıştır.¹

İki ülke arasındaki bu özel ilişki ya da Josef Joffe'nin deyimiyile "güzel arkadaşlık" üç değişik olgudan oluşmaktadır:

1. İki ülkenin kendi çıkarları,
2. Uyumlu tarihi anılar,
3. Kültürel yakınlık.²

ABD ve Batı Almanya arasında yaşanan olumlu ilişkilerin başka bir sebebi de özellikle coğrafi uzaklıktan dolayı, Fransa-Batı Almanya örneğinde olduğu gibi bir ebedi düşmanlık yaşanmamasıdır. ABD'de de iki kez 1917-1918 ve 1941-1945 yılları arasında Almanya'nın bir süper güç olma isteğini kursağında bırakmış olmasına rağmen, iki ülke arasında bugünlere taşınan bir düşmanlık oluşmamıştır ve kalmamıştır. Tam tersine iki ülkeyi okyanus ayırdığı için Amerikan halkı hiçbir zaman Almanlar'ı bir tehdit unsuru olarak görmemiştir. Çünkü Almanlar'ın başlattığı iki dünya savaşı Amerika'yı toprak açısından tehdit etmemiştir ve çok fazla etkilememiştir. Almanlar'ın, İngilizler'le ve

* Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ Frankfurter Allgemeine Zeitung 27 Şubat 1990.

² Josef Joffe: Amerika und Deutschland: Die Weltmacht, Der "Sanfte Hegemon" und die natürliche Partnerschaft, Karl Kaiser ve Joachim Krause (Ed.): Deutschlands neue Außenpolitik, Band 3 Interessen und Strategien, Münih 1996, s. 117.

Fransızlar'la ilişkileri hiçbir zaman Amerikalılar'la olan ilişkilerine benzememiştir, çünkü Amerikan halkı, İngiliz ve Fransız halkları gibi Almanlar'ın saldırılarına maruz kalmamıştır. ABD'nin özellikle 1990 sonrası Almanya politikasına genel olarak baktığımızda, Washington ve Berlin arasında sorun yok gibi gözükmemektedir ve hatta yakın ilişkilerden bile söz edilmektedir. Fakat, iki ülkenin çıkarları açısından baktığımızda, ABD ve Almanya arasında yaşanan işbirliğinin yanı sıra çatışmaların da yaşandığını görmekteyiz. Ne var ki; iki taraf da büyümeden çözmeye çalıştığı için, bu çatışmalar medyada ve kamuoyunda ön plana çıkmamaktadır.

Sonuçta iki ülke arasındaki çatışmalar Birleşmiş Almanya'nın bir süper güç olma isteğinden kaynaklanmaktadır ve Washington diğer Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi, Berlin'in de çok fazla güçlenmesinden rahatsız olmaktadır. ABD tek süper güç olarak bütün kontrolü elinde tutmak istemekte ve gücünü hangi alanda olursa olsun başka bir devletle paylaşmak istememektedir. Hem ABD'nin hem de Almanya'nın bu yaklaşımları, doğal olarak beraberinde çatışma getirmektedir.

1949-1989 DÖNEMİNDE ABD-BATI ALMANYA İLİŞKİLERİ

ABD'nin Batı Almanya'ya bakış açısı ve dış politikasının, Birinci Dünya Savaşı'ndan bugünlere kadar, genel hatlarıyla değişmemiş olduğunu görmekteyiz. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda (1918-1919) olduğu gibi, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda (1948-1949) ve iki Almanya'nın birleşmesinden sonra (1989-1990) ABD'nin Almanya politikasını bir cümleyle özetleyebiliriz:

ABD, Almanlar'ı Avrupa'dan, ve özellikle Avrupa'yı da Almanlar'dan koruyacaktı.³ Bunu ABD iki kere iki dünya savaşı sonrası yapmış ve bugünlerde de birleşme sonrası hala yapmaktadır.

Esasen ABD sürekli Almanlar'ın yanında olmuş ve Almanlar'ı desteklemiştir. Bu olguyu özellikle 1945 sonrası görsek de, aslında çok daha önceleri de karşımıza çıkmaktadır.

1990 yılında Bush hükümetinin Birleşmiş Almanya'ya karşı tavrının ve siyasetinin aynısını ABD, Almanya'ya karşı 19. yüzyılda da sergilemiştir. ABD'nin tavrında Almanya'ya karşı bu açıdan herhangi bir değişiklik yoktur. 1871 yılında, 1919 Versay Konferansı'nda ve 1945 Potsdam Konferansı'nda Amerikalılar, Almanlar'a karşı olumlu tavır sergilemişlerdir. Amerikalılar her zaman, birleşmiş demokratik ve barış

³ Frankfurter Allgemeine Zeitung 13 Mart 1997.

sever bir Almanya'yı Avrupa'nın göbeğinde görmek istemişler ve Almanlar'ın demokrasi ve barışa sadık kalacaklarından emin olmuşlardır.⁴

18 Ocak 1871'de Versay'da gerçekleştirilen Alman Reich'ının ilanından sonra Amerikan Başkanı Ulysses S. Grant bu tarihten yalnız 3 hafta sonra Amerikan Kongresi'nde Almanya'yla ilgili bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmasında Amerikan halkının Almanya'nın birleşmesine sempati ile yaklaştığını vurgulamıştır. O dönemde ABD yönetimi Almanya'yı şöyle algılamaktadır:

Çok uzaklarda bir ülke olan Almanya, özgürlüğü, barışı, federal yapıyı ve Protestanlığı benimseyen bir konumdadır. Almanya büyük ve güçlü olmasına rağmen Avrupa'da veya dünyanın başka yerlerinde yayılmacı bir politika benimsememektedir. Böyle bir Almanya'nın ABD ile önemli sayılacak bir çıkar çatışması yoktur ve ABD'nin çizdiği yolda Almanlar, ABD'nin karşısına çıkmayacaktır, çünkü Almanya da ABD'nin benimsediği özgürlük ve serbest piyasa ekonomisi düşüncelerini benimsemektedir.⁵ ABD 1871'de Almanya ile ilgili düşüncelerini ve siyasetini aynı şekilde, 1990'da benimsemiş ve uygulamıştır.

ABD'nin tarihten bugüne Almanlar'a ve Almanya'ya karşı ilgi duymasında çok önemli bir neden daha vardır. Amerika'ya 17. yüzyıldan itibaren göç eden Almanlar'dan dolayı ABD Almanya'ya sürekli ilgi duymuştur. Bugün tam sayısı belli olmasa da ABD de milyonlarca Alman asıllı Amerikalı yaşamaktadır. Özellikle Hitler döneminde Almanya'dan göç etmek zorunda kalanlar, 1949 sonrası Almanya'ya karşı ilgiyi sürekli ayakta tutmuşlardır.⁶ 1933'de Almanya'dan ABD'ye göç edenlere baktığımızda Henry Kissinger, Albert Einstein ve Thomas Mann gibi isimlere rastlamaktayız.⁷ Zamanında Almanya'dan gelmiş olan Alman asıllı Amerikalılar bir Almanya lobisi oluşturmaktadırlar. Özellikle Amerika'da yaşayan Almanlar sayesinde ABD'de, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bir Almanya düşmanlığı hiçbir zaman gelişmemiştir. Özellikle 1949 sonrası ABD-Federal Almanya ilişkileri çok yoğun bir şekilde gelişmiştir. Hatta o dönemde yeni oluşmuş Federal Almanya'yı bir ABD ürünü olarak görenlerin sayısı bir hayli fazlaydı.⁸

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ http://www.dgap.org/3P/ip_9904/270199_eizenstat.htm

⁷ Josef Joffe, a.g.e., s. 117

⁸ Roger Morgan: Staaten und Regionen im europäisch-atlantischen Raum. Deutsch-Amerikanische Beziehungen, Hans-Peter Schwarz (Ed). Handbuch der deutschen Außenpolitik, Münih 1976, s. 241.

Almanya'nın anayasal düzeni ekonomik ve dış politikadaki yönü ABD'nin isteği doğrultusunda geliştirilmekteydi.

1945 sonrası, ilk yıllarda ABD'nin Federal Almanya politikası bir cümleyle özetlenebilirdi: Hitler döneminde yaşanan acı tecrübeleri bir daha yaşatmamak.

Federal Almanya ve ABD arasında en sıkı ve yoğun ilişkiler 1950'li yıllarda yaşanmıştır. O dönemde Almanya Başbakanı Konrad Adenauer ve Eisenhower hükümetinin Dışişleri Bakanı John Foster Dulles, Washington ve Bonn arasındaki ilişkileri pekiştirmişlerdir. 1950'li yıllarda yaşanan Soğuk Savaş'ın bir nevi zoru ile ABD ve Batı Almanya hükümetleri birbirlerine çok bağlanmışlardır. İkisinin de amacı batının ekonomik gücünü pekiştirmektir.⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrası, ABD-Federal Almanya ilişkilerine baktığımızda 4 değişik boyut karşımıza çıkıyor: Birincisi, iki ülke içinde yaşanan iç politik olaylar, haliyle Amerikan-Alman ilişkilerini etkilemektedir. Bu boyut daha çok ABD'nin iç politik olayları için geçerlidir. Kennedy ve Johnson hükümetlerinde Batı Almanya'nın dış politik hedeflerini ve amaçlarını benimsemeyen ve desteklemeyen bir çok bürokrat vardır. Bunların olumsuz tutumu, doğal olarak, ABD ve Federal Almanya ilişkilerini de etkilemiştir.

İkincisi, Washington ve Bonn arasında ikili ilişkiler sürdürülmektedir. Bu ilişkiler çerçevesinde en büyük sorunu, F. Almanya'daki Amerikan askerleri teşkil etmektedir. Askerlerin sayısı ve F.Almanya'nın bu askerler için ödeyeceği vergi payı uzun süre iki hükümet arasında sorun olmuştur.

Üçüncüsü, Batı ittifakı içinde çıkan ve Washington ile Bonn'u yakından ilgilendiren sorunlardır; örneğin Fransız Başbakan De Gaulle'ün değişik dış politika ve savunma hedefleri ABD ve F. Almanya'yı rahatsız etmiştir.

Dördüncüsü, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı ülkeleriyle kurulan ilişkiler, ABD-F.Almanya ilişkilerini yakından ilgilendirmektedir ve dönem dönem de rahatsız etmektedir.¹⁰

ABD, 1950'li yıllarda 1948-49 Berlin ablukası ve Haziran 1950 Kore savaşının başlamasıyla beraber Avrupa'da Sovyet tehdidine karşı güçlü bir askeri ittifak oluşturma peşindeydi. ABD bu çerçevede Sovyetler Birliği'ne karşı bir "çevreleme politikası" (containment policy) uygulamaktaydı.¹¹

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid. s. 242 – 243.

¹¹ Ibid. s. 243.

Avrupa'daki bu gelişmeler ve Fransa'nın 1950 yılında başlattığı Avrupa Savunma Birliği ve 1954 yılında Almanya'nın bu birliğe Fransa tarafından kabul edilmeyişi, Bonn ve Washington arasındaki ilişkileri daha da pekiştirdi.

1960'lı yıllara gelindiğinde, ABD ve F.Almanya arasındaki iyi ilişkiler, özellikle Kennedy hükümetinde, gergin anlar yaşattı. Bu dönemde Kennedy hükümetinde yeni dış politik düşünceler ortaya atıldı. Bu düşünceye göre, 1950'li yıllarda Soğuk Savaş'ı, değişmeyen bir olgu olarak gören ABD, artık Soğuk Savaş'ın değişimsizliğini kabul etmek istemiyordu.¹² Dönemin dış politika danışmanları Averell Harriman ve George Kennan, diğer süper güç olan Sovyetler Birliği ile ilişkilerin yumuşama sürecine girmesini önerdiler. Bu düşünce 1950'li yıllardaki John Foster Dulles'un Batı Avrupalı ittifak devletleri ile dayanışma düşüncesine ters düşen bir düşüneydi.

Kennedy döneminde ABD-F. Almanya ilişkilerinde Sovyetler Birliği ile ilişkiler çok önemli bir sorun teşkil etmekteydi. 1961 yılında Berlin Duvarı'nın inşâ edilmesiyle ve 1962'de Küba krizi ile beraber Kennedy hükümeti Sovyetler Birliği ile bir "modus vivendi" arayışına girmişti. ABD'nin amacı Soğuk Savaş'ı diplomatik adımlarla yumuşatmaktı.¹³ Görünen o ki ABD, dış politikasını 1960'lı yıllarda daha çok kendi çıkarları doğrultusunda oluşturuyordu, Batı Avrupalı ittifak devletlerinin istekleri ise ancak ikinci planda yer alıyordu.

1969 yılında başlayan Nixon döneminde ABD-F.Almanya ilişkileri arasında, 1950'li yıllarda yaşanan sorunların aynısı yaşandı. 1970'li yıllarda F.Almanya'daki Amerikan askerleri için Almanya'nın ödemesi gereken pay hakkında bir sorun yaşandı, fakat yine bu sorun çok büyümeden çözüldü.

Ayrıca o dönemdeki başka bir sorun 1973'deki Yom-Kippur savaşı esnasında yaşandı. ABD, Almanya'da tuttuğu Amerikan savaş malzemelerini İsrail gemileri ile savaş alanına göndermek niyetindeydi. F.Almanya ise Arap-İsrail çatışmasında tarafsızlığını korumak istediği için ABD'ye izin vermeyerek bu tarafsızlığı korumak niyetindeydi. Bonn ve Washington arasındaki bu kriz, büyümeden, iki tarafın da bir yanlış anlaşma ve yanlış algılamadan söz etmesi ile ortadan kalktı.¹⁴

ABD-F. Almanya ilişkilerine baktığımızda, özellikle başkan Richard Nixon ile ilişkilerin düzeldiğini görmekteyiz. Nixon, 1969-1974 yılları

¹² Gregor Schöllgen: Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland, Bonn 1999, s. 57 – 58.

¹³ Roger Morgan, a.g.e., s. 244 – 245.

¹⁴ Ibid, s. 246.

arasında ABD'nin dış politikasını Henry Kissinger'ın yardımı ile değiştirerek, Vietnam'dan Amerikan askerlerini geri çekti, Sovyetler Birliği ve Çin ile ilişkileri düzeltti ve ayrıca transatlantik ilişkilerinin yeniden iyi bir seviyeye ulaşmasını sağladı. Ancak bu olumlu ilişkiler çok uzun sürmedi ve Ocak 1977'de başa geçen Jimmy Carter'ın döneminde ABD'nin, Avrupa ve özellikle de F. Almanya ile ilişkileri yine kötü bir döneme girmiş oldu. Carter başa geçer geçmez, F. Almanya'ya hemen bir mesaj göndererek F. Almanya'nın Brezilya ile anlaştığı nükleer santral satışına karşı çıkacağını vurguladı.¹⁵

Sonuçta Carter bu isteğini gerçekleştiremedi, fakat Bonn-Washington arasındaki ilişkilerin kötü gitmesini de önleyemedi, aksine Carter'ın Almanya Politikasını Helmut Schmidt çok iyi açıklıyor; Schmidt'e göre Carter, ABD'yi Almanya'dan çok üstün gördüğünden ve kendisi bir süper güç olduğundan dolayı, Alman çıkarlarını hiçbir aşamada dikkate almayarak istediği siyaseti uygulayabilir.¹⁶ 1980'li yılların Başkanı Ronald Reagan'ın (1981-1989) Dış Politikası Anti-Komünizm üzerine yoğunlaştırılmıştı.

Yine 1980'li yıllarda ABD-F. Almanya ilişkilerinde olumsuz bir boyut daha ortaya çıktı: Sovyetler Birliği'nin 1980 yılında Afganistan'ı işgal etmesiyle beraber ABD, Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkelerine boykot uyguladı. Fakat F. Almanya bu boykota isteyerek katılmadı, çünkü Doğu Bloku ülkeleri ile yumuşama politikasında yeniden bir kötüye gidiş istemiyordu. Özellikle F. Almanya, o dönemde Doğu Almanya ile ilişkilerini yoğunlaştırmak amacındaydı ve hatta bu Doğu-Batı çatışması esnasında F. Almanya Başbakanı Helmut Schmidt ve Doğu Almanya SED Partisi Lideri Erich Honecker arasında bir görüşme ayarlanmaya çalışılıyordu.

ABD bu sırada, diğer ittifak devletlerinin de bu boykota katılmalarını istiyordu.¹⁷ Görünen o ki 1989'a kadar ABD'nin bilinçli bir F. Almanya politikası vardı ve ABD, bu politikayı 1949 sonrası uygulamaya başlamıştı. Bu politikaya göre, ABD'nin Almanya'dan dört isteği vardı:

1. Nazizmin tamamen ortadan kalkması.
2. Militarizmin azaltılması.
3. Kartelleşmeye son vermek.

¹⁵ Gregor Schöllgen, a.g.e., s.141

¹⁶ Helmut Schmidt: Menschen und Mächte, Berlin 1987, s. 229.

¹⁷ Auswärtiges Amt: Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland Dokumente von 1949 bis 1994, Köln 1995, s. 476 -477.

4. Demokratikleşme.¹⁸

F. Almanya 1949 sonrası çok yoğun bir Amerikalılaşma yaşadı. Bunu diğer Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi, hem kültürel alanda, hem de siyasi alanda yaşadı. Hiçbir Avrupa ülkesinde F. Almanya'da olduğu gibi bir Amerikalılaşma yaşanmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası F. Almanya'da ABD'nin etkisi ile beraber bir siyasal modernleşme yaşandı ve bununla birlikte eski demokrasi öncesi elitler yok edildi. Bunların yerine ABD, F.Almanya'ya liberal hukuk devletini, açık toplumu, serbest ekonomiyi ve merkezîyetçi olmayan bir güç dağılımı getirdi.¹⁹ Almanlar bu düşünceleri benimserken ve kabul ederken ABD'nin boyunduruğu altına girmediler, ABD'ye sanıldılar.²⁰

1949-1989 yılları arasındaki ABD-F. Almanya ilişkilerine baktığımızda, Washington ve Bonn arasındaki en büyük sorunun, 1980'li yılların başlarında ABD'nin Sovyetler Birliği'ne karşı sert tutumu ve buna karşın F. Almanya'nın Doğu Bloğu ülkeleri ile yumuşama sürecini devam ettirmek istemesi olduğunu görüyoruz. Fakat genel olarak bu 40 yıllık süre içinde iki taraf da üye oldukları ittifakın üstün çıkarlarını unutmamış ve ortaya çıkan sorunları büyütmeden halletmeye çalışmışlardır.

Almanya sorunu özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği arasında çatışmalar yaşanmasına neden olmuştur. Bu çatışmalar ancak iki Almanya'nın birleşmesiyle son bulmuştur. Fakat ABD her şeye rağmen 1949-1990 yılları arasında Almanya'nın birleşmesini hep istemiştir ve hep desteklemiştir.

İki Almanya'nın Birleşmesi Sonrası ABD-Federal Almanya İlişkileri:

1989'dan itibaren ABD' nin F. Almanya politikasını anlamak için üç unsuru bir araya getirmek gerekir. Birlik, Almanya'nın aşırı güç kazanmasını önlemek-entegrasyon. Bu üç unsur, 1989 sonrası ABD'nin F. Almanya politikasını teşkil etmektedir.

Birleşmiş bir Almanya'nın çok güç kazanması (negatif güç) ancak AB çerçevesindeki entegrasyon yolu ile önlenebilirdi.²¹ ABD'nin böyle bir Almanya'yı önleme politikası, karşımıza 1989'da çıkmış gibi görünme-

¹⁸ Frankfurter Allgemeine Zeitung 13 Mart 1997.

¹⁹ Josef Joffe, a.g.e, s.118.

²⁰ İbid.

²¹ Frankfurter Allgemeine Zeitung 13 Mart 1997.

sine rağmen, ABD bu politikayı aslında 1919'da Woodrow Wilson hükümeti ile başlatarak, bugünlere kadar Bill Clinton hükümeti ile de sürdürmektedir. Almanya'nın özellikle Avrupa'yı baskı altında tutma politikası ABD'yi rahatsız ediyordu. Coğrafi olarak Avrupa'ya uzak olan ABD hiç bir zaman Alman Devleti'nden çekinmemiştir fakat dönem dönem Almanya'yı bir rakip olarak algıladığı zamanlar hoşnutsuzluğunu da saklamamıştır. ABD bu yüzden iki dünya savaşında Almanlara karşı mücadele etmiş ve Almanya'yı Weimar Cumhuriyeti döneminde ekonomik entegrasyon ile, 1949 ve 1990 sonrası ise askeri ve diplomatik entegrasyon ile sınırlandırmaya çalışmıştır.

Avrupa'nın istikrarı ve Almanya'nın sınırlandırılması Woodrow Wilson'dan Bill Clinton'a kadar ABD'nin 20. ve 21. yüzyılda dünya politikasındaki stratejik hedefi olmuştur.²² ABD'nin özellikle 1949 sonrası, Almanya politikasına baktığımızda ABD'nin amacının Almanya'yı belirli sınırlar içinde tutmak ve bir daha 1939'da olduğu gibi Avrupa'nın güvenliği ve refahı için bir tehdit teşkil etmesini önlemek olduğunu görüyoruz. Avrupa'nın güvenliği ile ilgili Lord Ismay çok ilginç ve aynı zamanda gerçeği yansıtan bir söz söylemiştir.

"Sovyetler Birliği güvenlik sisteminin dışında, Amerika Birleşik Devletleri içinde, Batı Almanya bu sistemin içinde bastırılacak ve özellikle Fransızlar memnun edilecek."²³

ABD'nin yine aynı Almanya Politikasını 1989/90'da yaşadık. Tek süper güç olan ABD Avrupa'daki dengeyi garanti ediyordu. ABD'nin 1989/90 yılındaki Almanya ile ilgili politikası Almanya'yı entegrasyon ile sınırlar içinde tutmaktı. Ancak bu entegrasyon ile ABD iki Almanya'nın birleşmesini kabul etti.²⁴

Almanya'nın Birleşmesi ve ABD:

Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ABD'de de iki Almanya'nın birleşmesine olumlu bakanlar ve olumsuz bakanlar olmuştur. Ancak, ABD'nin Devlet Politikası genel olarak iki Almanya'nın birleşmesini desteklemiştir.

1990'ın İlkbaharında The Economist ve Los Angeles Times tarafından yapılan bir ankete göre ABD halkının %61'i birleşmeye razı

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ F.Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in New York'da 5 Kasım 1999'da Council on Foreign Relations'da yaptığı konuşma.

geliyordu, %13'ü karşı çıkıyordu ve %9'u fikir beyan etmiyordu.²⁵ Almanya'da doğmuş olan Henry Kissinger Ocak 1990'da fikrini şu şekilde beyan etti:

"Ben, Nazi döneminde Almanya'da yaşadığım için, Almanya'nın birleşme sorunu ve olgusu, beni huzursuz etmiştir."²⁶

Özellikle Almanya'daki Hitler dönemini bir şekilde yaşamış olanlar iki Almanya'nın birleşmesini pek tasvip etmemektedirler. Henry Kissinger'ın bu düşüncesi, 1986-1992 yılları arasında yapılan bir ankette karşımıza çıkmaktadır. 1986'da Amerikan halkına Almanlar'a karşı sempaticileri sorulduğunda bu soruyu olumlu cevaplayanların sayısı yüksekti. (150 kişiden 140'ı olumlu cevap vermişti). Aynı soru 1989'da sorulduğunda bu sayı 146'ya kadar çıkmıştır. Fakat 1992 yılında, yani birleşmeden iki yıl sonra yapılan aynı ankette bu sayı 132'ye kadar gerilemiştir.²⁷

ABD'de Almanya'yı tanıyan siyasetçiler ve diplomatlar birleşmeden çok memnun gözüküyorlar. Çünkü Richard Burt'un (ABD'nin Almanya eski Büyükelçisi) tanımına göre; Almanya artık dar alana sıkıştırılmış bir güç değil, aksine yeni bir süper güçtür.

Richard Burt şöyle devam ediyor:

"Yeni Almanya ile ilgili çelişki ve şüphe duyuyoruz."²⁸

Aynı şekilde ABD'deki medya da Almanya'ya eskisi kadar önem vermiyor ve hatta özellikle 1990 sonrasında eski Almanya'ya karşı önyargıları ön plana çıkarmaya çabalıyordu. 1990 öncesi ABD'de Avrupa denildiğinde ilk ve tek akla gelen ülke Almanya oluyordu. Bu olgu 1990 sonrası bir değişime uğramış ve artık Avrupa denildiğinde Almanya, bazı zamanlarda ifade bile edilmemeye başlanmıştır. Bugünlerde Almanya'nın daha çok tarihsel olguları (1933), ABD medyasında yerini almaktadır.²⁹

Fakat ABD'nin Almanya ile ilgili dış politikasına genel olarak baktığımızda ABD'nin Almanya'nın birleşmesini desteklediğini görüyoruz. Özellikle ABD'de siyaset ve dış politika ile uğraşan kesimler Almanya'nın birleşme ile beraber daha güçlü olduğunu kabul etmekte,

²⁵ Andrea Mork: Der Fall der Mauer-Reaktionen und Folgen, Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland (Ed): Krautz-Fritz-Piefkes...? Deutschland von außen, Bonn 1999, s. 120.

²⁶ Helmut Hubel: Das Vereinte Deutschland aus Internationaler Sicht. Eine Zwischenbilanz, Bonn 1993, s.6

²⁷ Fritz R. Glunk: Der Gemittelte Deutsche. Eine statistische Spurensuche, Münih 1996, s.61.

²⁸ Helmut Hubel, a.g.e, s. 7.

²⁹ Die Welt, 2 Mart 1991.

fakat aynı Almanya'nın batılı ortakları ile uyumlu bir dış politika yürüteceğine de inanmaktadırlar.³⁰

Dönemin ABD Başkanı Bush iki Almanya'nın birleşmesini doğru bir karar olarak nitelendirmiş ve bu birleşmeyi hem Avrupa devletlerinin hem de Sovyetler Birliği'nin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirmişti şeklinde değerlendirmişti.³¹

Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Baker iki Almanya'nın bu kadar çabuk birleşeceğini tahmin etmediğini vurgulayarak, Almanya'nın dış politikasındaki bu tutumu saklı da olsa eleştirmektedir.³²

ABD'nin Almanya'ya karşı tutumunun olumlu olmasında Almanya'nın kendi katkısı da olmuştur. Özellikle birleşme öncesi dönemin Alman başkanı Helmut Kohl, ABD'ye desteklerinden dolayı teşekkür ediyor ve ABD'nin Avrupa için önemini vurguluyor:

"Birleşmiş bir Almanya için Kuzey Amerika ve Avrupa arasındaki güvenlik işbirliği önem taşımaktadır. Bu nedenden dolayı Avrupa ve özellikle Almanya'da her zaman Amerikalı dostlarımıza ihtiyacımız vardır."³³

Helmut Kohl birleşme öncesi bu dönemde sürekli NATO-ABD, AB ve Almanya arasındaki işbirliğini vurgulayarak ABD medyasında ve bazı bilim adamları ve siyasetçilerde oluşan Almanya'ya karşı korku olgusunu yok etmeye çalışmıştır.³⁴

Almanya korkusunu yenmeyi Almanya diplomatik bir şekilde başarmıştır ve George Bush Almanya'nın birleşmesiyle ilgili bir soruya şu cevabı vermiştir:

"Biz, Almanya'nın birleşmesinden korkmuyoruz, aksine memnuniyetle karşılıyoruz. ABD Almanya'nın ne zaman ve hangi süre içinde birleşeceğini söyleme hakkına sahip değildir."³⁵

Görünen o ki ABD'de Almanya'nın birleşmesine hem olumlu hem olumsuz yankılar vardı fakat ABD, Almanya'ya karşı dış politikasında bu birleşmeyi desteklemiştir. Bu arada akla gelen ilk soru: ABD Almanya'nın birleşmesini desteklemezse ne olurdu?

³⁰ Helmut Hubel, a.g.e, s. 8.

³¹ Die Welt, 18 Temmuz 1990.

³² Ibid.

³³ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 26 Subat 1990.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

ABD bu olaya karşı çıksaydı ABD-Almanya ilişkileri zedelenecekti, fakat her şeye rağmen bu birleşme geç de olsa mutlaka gerçekleşecekti. ABD karşı çıksaydı birleşmenin tarihi belki gecikecekti, fakat Almanya artık kendisinde güç olgusunu gördüğü ve hissettiği için kesinlikle ABD karşı da olsa birleşmeden vazgeçmeyecekti. Çünkü özellikle Batı Almanya bu anı 40 yıldan beri beklemekteydi, hatta Alman Anayasası'nın giriş bölümünde (1949 Anayasası-Birleşmeden önceki haliyle) tüm Alman halkına serbest iradeleri çerçevesinde birleşmeleri için çağrı yapıyordu.³⁶

21. Yüzyılda ABD-Almanya İlişkileri:

21. yüzyıla girdiğimiz bu günlerde ABD-Almanya ilişkilerine baktığımızda, iki ülke arasında hem yeni sorunlar ortaya çıktığını görmekteyiz hem de iki ülke arasında yeni dönemlerin başladığını görüyoruz.

Önce iki ülke arasındaki sorunlara baktığımızda değişik alanlardaki sorunlar gözümüze çarpıyor. Karsten D. Voigt, Alman Dışişleri Bakanlığı'nda Alman-Amerikan ilişkileri koordinatörü, Mayıs 2000'de iki ülke arasındaki sorunları şöyle ifade etmektedir: Güvenlik politikasında ABD, Almanya ve AB ülkelerini, bütün yük ABD'de olduğu için eleştirmekte ve AB tarafından ortaya atılan Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği'ne ABD şüphe ile yaklaşmaktadır.

Dış politika alanında yine iki ülke arasında bir takım sorunlar yaşanmaktadır. ABD'nin "Serseri Devletler" diye nitelendirdiği bir takım devletlere karşı ABD'nin ve Almanya'nın tutumu arasında büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin Almanya'nın İran'a yakınlığı ABD'yi rahatsız etmektedir.³⁷

Bir başka çatışma alanı ekonomik boyuttur. Çelik, tekstil, uçaklar ve tarım ürünleri gibi bazı ürünlerin piyasaya girişi iki ülke tarafından tartışılmaktadır.³⁸

Bunun yanı sıra bir takım toplumsal sorunlarda da Washington ve Berlin arasında uyumsuzluklar yaşanmaktadır. Bu çerçevede en büyük sorun idam cezasıdır ve ayrıca aile, gençlik ve cinsel sorunlarda da iki tarafın bakış açısı ve algılaması çok farklıdır. Bu farklılıklar, doğal olarak bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir.³⁹

³⁶ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Bonn 1985, s.21.

³⁷ Kenneth W. Stein: Transatlantische Partnerschaft im Nahen Osten? Europa und die USA müssen aktiver werden, Internationale Politik, Eylül 1996 No: 9 s. 34.

³⁸ <http://www.auswaertiges.amt.de/6%5Farchiv/2/n/n000505a.htm>.

³⁹ Ibid.

ABD, özellikle bu son dönemde Almanya'nın dış politikasına pek güvenmediğini vurgulamaktadır. Almanya'nın yeni başbakanı Gerhard Schröder ve yeni Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in dış politikayı öğrenme süreleri, Washington Post'a göre, çok yavaş gerçekleşebilir.⁴⁰ Bir başka çatışma noktası Berlin ve Washington arasında AB'nin genişleme sürecinde yaşanmaktadır. Almanya özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin bir an önce AB'ye alınmasını istemektedir, buna karşın ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Talbott bu konuda ABD'nin düşüncelerinin daha farklı olduğunu vurgulamaktadır. ABD, AB'nin genişlemesinin bir tek doğuya doru gitmemesi gerektiğini ifade etmektedir.⁴¹ Örneğin ABD Türkiye'nin de AB'ye alınması taraftandır ve bunu içtenlikle stratejik açıdan desteklemektedir.⁴² İki taraf arasındaki bu çatışma herşeye rağmen fazla büyütülmemekte, hatta gayet normal olarak algılanmaktadır. ABD'nin Almanya'daki Büyükelçisi Kornblum; "yoğunlaşan transatlantikte birleşmelerden dolayı çatışma olasılıklarının da arttığını ve bu çatışmaların ticarete bir rekabet doğurduğunu ve bunun da ulusal egoizme dönüşmekte olduğunu belirtmektedir."⁴³

Görünen o ki; Berlin ve Washington arasında değişik alanlarda çatışmalar ve çatışma olasılıkları vardır, fakat iki taraf da bu çatışmaları, hangi alanda olursa olsun çok büyütmemeye ve abartmamaya çalışmaktadır.

Berlin ve Washington arasındaki olumsuz gelişmelere ve varolan çatışmalara baktıktan sonra, şimdi de iki ülke arasındaki olumlu gelişmelere bir göz atmak gerekir: Almanya'nın dış politikasında Avrupa Birliği'nden sonra en önemli dış politik unsur ABD'dir. ABD-Almanya ilişkilerinde artık yeni bir boyut başlamıştır, Karsten Voigt bu yeni boyutu "yeni Atlantizm evresi" olarak adlandırmaktadır.⁴⁴ Karsten Voigt bu yeni Atlantizmi şu şekilde tanımlamaktadır: artık dünyada tek bir süper güç kaldı, bununla beraber yeni oluşumlar karşımıza çıkıyor; kendinden emin bir Avrupa ve kendini ifade edebilen bir Almanya. Avrupa ve Almanya ABD'ye karşı bir cephe oluşturmak istemiyorlar, ABD tarafından ortak olarak ciddiye alınmak ve böylece güç kazanmak istiyorlar.⁴⁵

⁴⁰ Süddeutsche Zeitung 4 Kasım 1998.

⁴¹ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 21 Mart 1998.

⁴² F.Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in 5 Şubat 2000 tarihinde 36. Münih Güvenlik Politikası Konferansındaki konuşması.

⁴³ Neue Zürcher Zeitung, 21 Ocak 1998.

⁴⁴ <http://www.answaertiges.amt.de/6%5Farchiv/2/n/n000508a.htm>

⁴⁵ Ibid.

Yine Voigt ABD-Almanya ve Avrupa arasında ortaya çıkan bu yeni boyut ve yeni ortaklıklardan söz etmektedir. Soğuk Savaş bittiğinden dolayı artık yakın bir gelecekte ABD, Almanya ve Avrupa bir nükleer savaş ile karşı karşıya kalmayacaklardır. Berlin, Washington ve Brüksel ancak birlik ve beraberlik içinde oldukları zaman varolan dünya sorunlarını çözebileceklerini bilmektedirler. Uluslararası suç ile mücadele etmek için, atom silahlarının yayılmasını engellemek amacıyla kendi demokratik, insan haklarına dayalı değerlerini pekiştirmek için bu üçlü arasında yeni ortaklıklar yapılmaktadır. Bu yeni ortaklıklar sayesinde bu üçlü arasında özellikle ABD, Almanya, Avrupa Birliği arasında bir eşitliğe de gidilmektedir.⁴⁶

ABD, Almanya ve onunla birlikte Avrupa Birliği, gelecek dönemlerde birbirleri için en önemli ortak ve müttefik olacaklardır, çünkü ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda aynı ligde oynamaktadırlar. Ve sonuçta Almanya da, ABD de değişik alanlarda aynı çıkarlar peşinde koşmaktadırlar. İkisi de 90'lı yıllarda en büyük sorunun istikrarsızlık olduğunu vurgulamaktadır. İstikrarsızlık derken kendi ülkelerinden değil, dünyadaki istikrarsızlıktan bahsediyorlar.⁴⁷ Alman Dışişleri Bakanı Joschka Fischer Soğuk Savaş sonrası transatlantik ilişkilerini şu şekilde değerlendiriyor:

1. Tarih, kök ve ortak değer anlayışından dolayı çok yoğun bir transatlantik yakınlaşma yaşanıyor. Hem Amerikan hem de Avrupa demokrasisi aydınlanma çağı geleneğinden ortaya çıkmıştır ve böylece aynı köklere sahiptirler.
2. Ortak mücadelelerden dolayı bir transatlantik yakınlaşmadan söz etmek mümkün. Silahlı çatışmaları önlemek, Doğu Avrupa ve Orta Doğu'nun güvenliğini sağlamak, Rusya ve Çin'in dünya siyasetine entegrasyonunu sağlamak gibi konularda iki tarafın da ortak çıkarları var.
3. 21. yüzyılda özgürlük ve insan hakları, demokrasi ve refahı baz alan bir dünya vizyonu transatlantik yakınlaşmayı sağlıyor.⁴⁸

Görünen o ki, iki taraf da bir ABD-Almanya (Avrupa Birliği) yakınlaşmasından yana, çünkü çatışmalardan çok, ortak çıkarlar varolduğu için eşitlik içinde bir ortaklık benimsenmektedir. Özellikle ortak değerler, ortak siyasi, ekonomik ve kültürel çıkarlar-Voigt bunu yeni Atlantizm⁴⁹ diye adlandırıyor-tarafların birbirleriyle yakınlaşmasını sağlamaktadır.

⁴⁶ Berliner Morgenpost, 14 Haziran 1999.

⁴⁷ Die Welt, 27 Şubat 1990.

⁴⁸ F. Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in New York'da 5 Kasım 1999'da Council on Foreign Relations'da yaptığı konuşma.

⁴⁹ <http://www.agap.org/JP/ip003/voigt300999.htm>

Transatlantik ilişkilerin önemini Flora Lewis çok güzel dile getirmiş: Amerika ve Avrupa'nın istedikleri dünyayı oluşturmak için birbirlerine ihtiyaçları vardır.⁵⁰ Avrupa ve özellikle de Almanya, ABD'nin liderliğini istiyor ve kabul ediyorlar. Fakat ABD, Almanya ve Avrupa ile ortaklığı kabul ettiği takdirde Almanya, ABD ile kararları beraber vermeyi istemektedir.⁵¹

Sonuç:

ABD'nin Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya politikasına baktığımızda ABD'nin Almanya'yı entegrasyon yoluyla kontrol etmeye ve sınırlandırmaya çalıştığını görmekteyiz. ABD aslında bu Almanya politikasını iki Almanya'nın birleşmesine kadar sürdürmüştür. Özellikle birleşme sonrası, Soğuk Savaş'ın bitimiyle beraber transatlantik ilişkilerin çerçevesinde ABD-Almanya ilişkileri yeni bir boyut almıştır. Hem iki ülke arasında bir takım çatışmalar değişik alanlarda ortaya çıkmaya başlamış, hem de aynı zamanda iki ülke ve hatta Avrupa Birliği de dahil bir eşitlik içinde ortaklık olarak adlandırılan "yeni atlantizm" kavramı ortaya çıkmıştır.

ABD ve Almanya arasında ortaya çıkan ve çıkacak olan çatışmalar, iki ülkenin ortak çıkarları da yoğun olduğundan, fazla büyütülmeden ve bir yolu bulunarak ortadan kaldırılacaktır. Sonuçta özellikle 1949-1989 yılları arasında yaşanan özel ilişkiler ve ABD'nin sürekli Batı Almanya'ya destek vermesi ve iki Almanya'nın birleşmesini benimsemesi, Almanya tarafından unutulmamıştır ve Almanya bundan dolayı Amerika'ya karşı kendisini bir şekilde borçlu hissetmekte ve dolayısıyla Amerika ile ilişkilerini, herşeye rağmen bozmak istememektedir.

⁵⁰ www.auswaertiges-amt.de/6%5Farchiv/98/p/p980320a.htm1

⁵¹ Ibid.